

2. Левочко М. Т. Професійна підготовка майбутніх фахівців економічної галузі: теорія, методика, організація: [монографія] / М. Т. Левочко; Держ. акад. статистики, обліку і аудиту. – К. : ДП «Інформ. аналіт. агенство», 2009. – 495 с.

3. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-професійна програма підготовки магістра за спеціальностями галузі знань 0305 – Економіка та підприємництво /наук. ред. Данюк В.М. – К. : Міністерство освіти і науки України, 2013. – 57 с.

УДК 37.091.321:378.4

В.В. Ільчук, м. Вінниця, Україна / V.V. Ilchuk, Vinnitsa, Ukraine
torisahackaa@gmail.com

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У АГРАРНИХ ВНЗ

Анотація. У статті розглядається питання підготовки кваліфікованих викладачів спеціальних дисциплін в університетах аграрного профілю. Автором визначено специфіку професійної діяльності викладача. Звертається увага на те, що для професійного становлення викладача потрібні не лише висока професійна кваліфікація та компетентність, але й ряд певних якостей. Також зазначено пріоритетні професійні вміння викладачів спеціальних дисциплін. Запропоновані напрямки майбутніх досліджень та способи вирішення проблем.

Ключові слова: викладач спеціальних дисциплін, технічне знання, професійна компетентність, професійні вміння.

Summary. In the article some peculiarities of professional activity of teachers of special disciplines in agrarian universities are presented. The author specifies the peculiarities of the teacher's professional activities. Attention is drawn to the fact that professional development of a teacher requires not only high professional qualifications and competence, but also a number of certain qualities. The priority professional skills of teachers of special disciplines are also noted. In this article directions of future exploration in this field and ways of solving problems are shown.

Key words: teacher of special discipline, technical knowledge, professional competence, professional skills.

Постановка проблеми. Глобалізація світової економіки та запровадження інформаційних технологій значною мірою змінюють діяльність спеціаліста в аграрному секторі виробництва. Соціальні та економічні зміни висувають нові вимоги до підготовки кадрів аграрного профілю та головним чином впливають на професійну діяльність викладачів спеціальних дисциплін аграрних університетів. У наш час викладач спеціальних дисциплін повинен бути добре обізнаним не лише з дисципліною, що викладається, але й бути зорієнтованим на формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста. Усе це потребує глибоких фахових знань, розвинутого просторового та технічного мислення, обізнаності у переходовій техніці та технологіях аграрного виробництва, оволодіння інноваційними методиками викладання, а також належного рівня педагогічної майстерності. Однак викладачами спеціальних дисциплін аграрних університетів переважно стають випускники цих університетів, які не мають достатньої психолого-педагогічної підготовки, – це зумовлено орієнтацією аграрних університетів.

Водночас оновлення та вдосконалення системи освіти у вищих навчальних закладах, зокрема університетах аграрного сектору в Україні стимулює пошук та розробку нових методів підготовки майбутніх педагогічних кадрів та вдосконалення підходів до їх професійного становлення. Майбутнє держави залежить від якості освіти, зокрема того, на скільки кваліфікованими будуть майбутні робочі кадри. Це головним чином залежить від того, наскільки майстерно будуть працювати викладачі у ВНЗ.

Аналіз попередніх досліджень. Слід відзначити те, що аспекти фахової підготовки в системі педагогічної роботи розглядається достатньо широко. Це наукові праці В.О.Вихруща, А. М. Коломійця, Н. В. Ковтух, С. А. Літвиненка, О. М. Пехоти, Г. Н. Ничкало тощо. Крім того, проблеми аграрної освіти розглядали такі науковці, як Р. Балан, Л. Барановська, А. Дьомін, П. Лузан, Д. Іщенко, О. Гоменюк, П. Олійник, О. Заболотний тощо.

Розв'язання важливих питань професійної підготовки майбутніх спеціалістів розкриті в працях Т.В.Васильєвої, В.С.Гапоненка, А.І.Дьоміна, Г.Є.Левченка, П.Г.Лузана, Н.Г.Ничкало, В.А.Семиченко,

В.К.Сидоренка, В.В.Олійника, П.М.Олійника, О.М.Пехоти, Д.О.Тхоржевського тощо. В.О.Зайчук працює над удосконаленням змісту і форм підготовки майбутніх спеціалістів у середніх спеціальних навчальних закладах України. М.В.Миронюк вивчає професійну спрямованість вивчення математики в ПТУ сільськогосподарського профілю. Наукові праці П.М.Олійника спрямовані на обґрунтування теоретико-методологічних засад наступності в системі неперервної професійної сільськогосподарської освіти. Методичні основи навчання студентів управлінню сільськогосподарськими машинами на прикладі підготовки студентів інженерного та агрономічного профілів досліджує І.І.Паламар. Проблема вдосконалення практичної підготовки студентів аграрного технічного коледжу знайшла своє відображення в працях В.І.Рябця.

О.І.Скнар розглядає шляхи вдосконалення форм і методів навчання в сільськогосподарських технікумах. Дослідженням змісту професійно-педагогічної діяльності займається В.Безрукова, Н.Глуханюк, Р.Гуревич, О.Коваленко, Н.Ничкало тощо; дидактичні основи підготовки інженерів-педагогів висвітлені в працях Н.Брюханової, П.Кубрушко, В.Нікіфорова, В.Соколова тощо. Важливою для нас є робота Л.Тархан, яка досліджує теоретичні та методичні основи формування компетентності.

Мета статті. З'ясувати особливості підготовки викладачів технічних дисциплін та особливостей їх професійної діяльності у ВНЗ аграрного профілю.

Виклад основного матеріалу. Професійна діяльність викладача полягає в тому, щоб цілеспрямовано навчати, виховувати та розвивати студентів. Зазначені процеси відрізняються від педагогічної діяльності тим, що при спілкуванні з дорослими слід враховувати їх світогляд, вироблені звички та особистісні переконання. Викладач повинен застосовувати такі методи навчання, що будуть розвивати молодь, враховуючи її інтереси та здібності. В підготовці кадрів провідна роль відводиться викладачам спеціальних дисциплін. Саме тому сучасній вищій технічній школі потрібні викладачі, здатні використовувати сучасні методи навчання, інформаційні технології та різноманітні підходи до своєї викладацької діяльності. Метою вивчення спеціальних дисциплін для студентів є підготовка до майбутньої технічної діяльності на основі інтегрованих знань, що формують у студентів відповідну технічну картину світу. Як показує практика, успішність діяльності людей, які мають справу з технікою, залежить не тільки від їхньої професійної освіти, але й від того наскільки сформована у них духовна, соціально-психологічна та фізична культура, розвинена уява, здатність формулювати завдання та вирішувати проблеми, розвивати особистісні якості, які допоможуть колективній діяльності тощо [2].

На переконання О.О.Євдокімової, для професійного становлення викладача потрібні не лише висока професійна кваліфікація та компетентність, але й ряд якостей, наприклад педагогічна спрямованість та особистісно-ділові якості (відповідальність, сумлінність, креативність, адекватна самооцінка, культура поведінки тощо). Все це формує вершину розвитку викладача, тобто його педагогічну майстерність.

Належний рівень професійної діяльності педагога заключається в:

1) педагогічно-гуманістичній спрямованості особистості викладача, в якій він проявляє інтереси, життєві ідеали, суспільно значущу позицію;

2) педагогічних знаннях, зокрема знаннях з предмета та методики викладання;

3) знаннях педагогіки та психології;

4) педагогічних здібностях (комунікативні та соціально-перцептивні, емоційний настрій тощо);

5) педагогічній техніці (вміння керувати своїм фізичним та емоційним станом, володіти мімікою, мовою та іншими засобами впливу на особистість та колектив) [3].

Інші вимоги висуваються такими вченими, як Н.П.Волкова та А.І.Кузьмінський, які глибоко переконані у тому, що викладач повинен мати високий рівень:

1) професійної компетентності (знання в своїй галузі, креативність тощо);

2) педагогічної компетентності (знання педагогіки, психології та методики викладання);

3) комунікативної компетентності (володіння рідною та іноземними мовами, прийомами міжособистісного спілкування тощо);

4) соціально-економічної компетентності (знання процесів розвитку та функціонування суспільства, обізнаність у сферах економіки, соціології).

На думку В.В.Кулешової, пріоритетними професійними вміннями викладачів спеціальних дисциплін є:

1) вміння вивчати та аналізувати науково-технічну літературу з метою самоосвіти, організовувати практичну діяльність студентів;

2) складати глосарій дисципліни;

3) належним чином користуватись всіма поняттями з даної галузі знань;

4) аналізувати труднощі в навчальній діяльності студентів;

5) коригувати власні помилки;

6) формулювати цілі навчальної дисципліни та кожного окремого заняття;

7) здійснювати психолого-педагогічне дослідження, самого процесу викладання, так і студентів загалом

[5].

Інші вимоги до діяльності наводить Курок В.П., вказуючи на необхідність знань наукових основ техніки, основ проектування та конструювання, закономірностей будови та принципу дії технічних пристроїв, виконання розрахунків, орієнтацію в науково-технічній інформації, вміння розробляти демонстраційний матеріал (наприклад, моделі або плакати тощо). На думку С.С.Єрмакової, потрібно інтегрувати педагогічні та технічні знання, для того щоб утворити одну методологічну основу. Педагогічні знання є системою, що має вихід на всі сфери людської діяльності. І оскільки техніка входить в наше життя досить активно, то це слугує підґрунтям для виокремлення в структурі технічного знання техніко-педагогічних знань як різновиду соціально-технічних. Викладачі спеціальних дисциплін відрізняються від викладачів гуманітарних дисциплін своєю спрямованістю на технічні об'єкти та технологічні процеси – технічним мисленням. З появою певного об'єкта техніки одразу потрібно визначитись, як його використовувати, ремонтувати, вдосконалювати, а це вимагає розробки специфічних методів пізнання та осмислення. Звичайно, основна відмінність у професійній діяльності викладачів технічних дисциплін та викладачів інших напрямків – об'єкт знань. Для викладачів спеціальних дисциплін на чільному місці – технічне знання. Особливість технічного знання в першу чергу пов'язана з предметом знань – об'єкти техніки та технологічні процеси, мисленнєві, м'язові та предметні операції з технічними об'єктами або технічними поняттями з метою отримання нових технічних знань. Якщо говорити про співвідношення між технічними знаннями та технічним мисленням, то їх зв'язок полягає в тому, що мислення користується знаннями для створення певних алгоритмів.

На думку Є.В.Дегтярьова, технічне знання має два аспекти, а саме операційний та предметний. Предметний аспект включає в себе суб'єктно-об'єктне співвідношення, де об'єкт – технічні об'єкти, а суб'єкт – людство загалом. В свою чергу, предметом операційного аспекту є операції (розумові, предметні тощо). У межах операційного аспекту встановлюються суб'єктно-об'єктні, суб'єктно-суб'єктні та об'єктно-об'єктні взаємодії, що і забезпечує різноманіття технічних операцій. Суб'єктно-суб'єктні відносини можуть розглядатись в нашому випадку як взаємодія викладач – студенти, оскільки ця взаємодія характеризується комунікативною наповненістю. Під час спілкування між викладачем та студентом відбувається обмін технічним знанням, студенти засвоюють алгоритми дій з конкретними технічними об'єктами, різноманітні види операцій. Доволі часто при наявності відповідних здібностей у викладача відбувається трансформація звичайних технічних знань у науково-технічні, що підвищує вірогідність появи нового технічного винаходу. Переважно викладачі технічних дисциплін у ВНЗ, зокрема й в аграрних вишах, не мають педагогічної освіти. Як відомо, професіоналізм будь-якого викладача полягає в тому, що він здатний не лише навчати студентів свого предмета, але й спроможний творчо мислити, систематично професійно зростати та підвищувати кваліфікацію, а головне він спроможний задовольняти зростаючі потреби суспільства. Саме завдяки цьому вкрай необхідне створення структури та змісту професійно-педагогічної підготовки викладачів технічних дисциплін [6].

Висновки. В сучасних умовах, які характеризуються глобалізацією, конкуренцією та постійними реформами, все частіше з'являється потреба в новому підході як в організації підготовки викладачів спеціальних дисциплін в аграрних ВНЗ, так і в змісті технічної освіти. Виникає потреба в розвитку педагогічної майстерності викладачів та в підвищенні їхньої кваліфікації. Основними особливостями професійної діяльності викладачів спеціальних дисциплін аграрних університетів є необхідність інтегрування педагогічних та технічних знань, умінь та навичок, розвинутість технічного та просторового мислення та орієнтація на новітні виробничі технології в аграрному секторі й наявність мотивації до використання набутих знань у початковому процесі. Ціллю подальшого дослідження може бути визначення умов, за яких сформується необхідний рівень педагогічної майстерності майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих аграрних закладів та зросте їхня професійна компетентність.

Список використаних джерел:

1. Євдокімова О.О. Педагогічна майстерність викладачів вищої школи і фактори, що впливають на її формування. / – Збірник наукових праць інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПНУ. Проблеми загальної та педагогічної психології, т. XII, ч.2 – 83 с.
2. Єрмакова С.С. Специфіка професійно-педагогічної підготовки викладачів вищих технічних дисциплін [Електронний ресурс]. <http://www.ukrdeti.com/firstforum/h13.html>.
3. Кулешова В. В., Особливості професійної діяльності викладача технічних дисциплін у вищій школі. – [Електронний ресурс] http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Pfto/2012_24/files/P2412_60.pdf.
4. Курок В.П. Сучасні тенденції викладання інженерних дисциплін майбутніми вчителями трудового навчання / В.П. Курок // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – 2008. – №1. – С. 81–84.
5. Сиротіна О.О. Досвід підготовки викладачів аграрного профілю у системі професійної освіти. [Електрон.ресурс] /О.Сиротіна. – Режим доступу: http://elibrary.nubip.edu.ua/5904/1/O.Syrotina_St_NUBIP.pdf.

6. Стукало О.А. Особистість викладача вищого навчального закладу у системі професійної компетентності. [Електронний ресурс] http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_ppf/2010_155_2/10soa.pdf.

7. Толочко С.В. Особливості й проблеми підготовки викладачів спеціальних дисциплін аграрних ВНЗ/С.Толочко//Психолого-педагогічні науки. – 2011. – №10. – Професійна підготовка. – С. 231.

УДК 378:07.08

М.С. Коваль, Львів, Україна / M.Koval, Lviv, Ukraine

АНКЕТУВАННЯ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДСНС УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто анкетування як один із найпопулярніших емпіричних методів опитування щодо вдосконалення навчального процесу у вищих та професійно-технічних навчальних закладах Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Доведено, що на вимогу сьогодення виникла велика необхідність проведення методик анкетного опитування щодо вдосконалення та покращення якості підготовки майбутнього фахівця цивільного захисту. З'ясовано, що анкетне опитування найбільше висвітлене в публікаціях з різних сфер діяльності, що стосуються думки громадян щодо проблем ринку та маркетингу, але найменше досліджене щодо навчання в технічних навчальних закладах Державної служби України із надзвичайних ситуацій. Проаналізовано методику, що обґрунтовує вибір тематики та способи дій (методи, техніки, технології) з метою вирішення конкретних наукових проблем. Розроблено практичний комплекс анкет.

Ключові слова: анкетування, фахівець, курсант, методика, навчальний заклад, якість навчання, Державна служба України із надзвичайних ситуацій.

Abstract. Questionnaires are considered as one of the most popular empirical methods for improving the educational process at higher and vocational establishments of the State Emergency Situations Service of Ukraine.

It is proved that, at the request of today, there was a great need for conducting questionnaire surveys on improving the quality of the training of a future civil defense specialist. It was found that the questionnaire is most closely covered in publications on various spheres of activity concerning the opinions of citizens on market and marketing problems, but the least studied in technical schools at the State Emergency Situations Service of Ukraine. The method of research, its specificity during the conclusion of stages of the research process is described. The methodology, which justifies the choice of subjects and methods of actions (methods, techniques, technologies), is analyzed in order to solve specific scientific problems. A practical set of questionnaires was developed.

Key words: questionnaire, specialist, cadet, methodology, educational institution, quality of studies, The State Service for Emergency Situations of Ukraine.

Постановка проблеми. Нині, в умовах швидкого розвитку науки й інформаційних технологій, суспільство висуває нові вимоги до майбутнього конкурентоспроможного фахівця цивільного захисту Державної служби України із надзвичайних ситуацій.

На нашу думку, анкетування є одним із найпопулярніших емпіричних методів опитування щодо вдосконалення навчального процесу у вищих і професійно-технічних навчальних закладах. Результати анкетування можуть бути основою для підтвердження або заперечення гіпотези опитування. У свою чергу, широке використання різних видів анкетного опитування щодо навчального процесу потребує дослідження ефективності їх застосування у навчально-виховному процесі.

Аналіз попередніх досліджень. Анкетне опитування широко висвітлене в публікаціях із різних сфер діяльності, але найменше досліджене у навчальних закладах Державної служби із надзвичайних ситуацій України. Різні науковці, розглядаючи питання моніторингу навчального процесу, присвятили свої дослідження анкетному опитуванню, серед них: О. Балакірева, Л. Віткін М. Головатий, О. Горпинич, В. Гуменюк, М. Загірняк, С. Лаптев, М. Ларионова, М. Михайліченко, В. Салов, С. Сергієнко, І. Станкевич, Г. Хімічева, С. Шевченко, О. Ямковий, В. Яременко (питання якості оцінки освітньої діяльності ВНЗ та рейтингування навчальних закладів); А. Готліб (види анкетування); Т. Лукіна (технологія розробки анкет для моніторингових досліджень освітніх проблем); Д. Швець та О. Турба (соціологічне опитування – механізм задоволеності станом навчально-виховного процесу). Як показує попередньо проведений аналіз, вищезгаданий метод як засіб моніторингу якості навчально-виховного процесу діяльності потребує подальшого вдосконалення.